

Doru SCĂRLĂTESCU

ÎN SATU-NOU (SĂRATA), DIN UCRAINA, STATULUILE PLÎNG

Cînd am citit programul celei de a XIX-a ediții a *Deniilor eminesciene*, organizate ca în fiecare an în preajma zilei de 15 iunie de ASTRA ieșeană, ideea unor spectacole oferite de fanfara și formația de dansuri a ansamblului de copii „Hudișteanca” din județul Botoșani, pe traseul Iași-Galați, cu prelungire în câteva localități cu populație preponderant românească din zona Odesei, raioanele Reni, Sărata, Tatarbunar, Ismail, încheiate apoi la Colibași, în Republica Moldova, mi s-a părut o ofertă culturală deosebit de importantă și generoasă. În spiritul unor relații de bună vecinătate și interes reciproc dintre statele română și ucrainean, sub semnul unificator al culturii și artei, mi-a apărut de asemenea deosebit de tentantă propunerea doamnei Areta Moșu, președinta despărțămîntului „M. Kogălniceanu” din capitala moldavă, de a prezenta, în deschiderea spectacolului folcloric în Ucraina, scurte expuneri cu

o paralelă privind viața și activitatea celor doi mari poeți romantici, contemporani, Taras Șevcenko și Mihai Eminescu. Tema nu era, la noi, cu totul nouă. Comparații între destinul uman, apoi, între opera artistică, orizontul de cultură, locul și rolul de exponenți și mesageri în plan național ale celor doi scriitori s-au mai făcut, fie de cercetători literari precum profesorii Ioan Rebușapcă, Dan Horia Mazilu, fie, mai de curînd și mai insistent, de suceveanul Ion Cozmei, recent traducător al *Cobzarului* ucrainean în limba română. Să reținem, dintre demersurile acestuia din urmă, amplul și semnificativul studiu *Mihai Eminescu și Taras Șevcenko – sub semnul unei sintagme viabile: poet național*, publicat în nr. 2 din 2012 al revistei „Mantaua lui Gogol” editată de Asociația Culturală Creștină a Ucrainenilor din România „Taras Șevcenko”. Eminescu și Șevcenko, în tandem, au apărut de asemenea evocați în luările de cuvînt cu ocazia

numeroaselor festivități organizate în cinstea poetului ucrainean, în România, mai ales cu prilejul sărbătoririi celor 150 de ani de la moarte, în preajma monumentelor sale din Negostina, Baia Mare, Tulcea, București, dar și cu ocazia unor simpozioane, șezători literare, serbări și festivaluri de la Siret, Suceava, Rona de Sus, Ruscova, Sighet, Caransebeș... Ecouri de caldă prețuire au ajuns pînă în Parlament, la Camera Deputaților, prin cuvîntul omagial al lui Ștefan Buciuta, reprezentant al Uniunii Ucrainenilor din România. Era dar firesc, în pandant cu atîtea dovezi românești de prețuire pentru poetul ucrainean, un răspuns pe măsură al vecinilor noștri răsăriteni față de inițiativa doamnei Areta Moșu de la ASTRA ieșeană. Cu cît entuziasm, mărturisesc, mi-am imaginat expunerea mea despre *Șevcenko și Eminescu – doi poeți romantici* lîngă busturile lor din fața școlii generale, în Satu-Nou, Novoselivka Sărutei. Și cu cîtă bucurie așteptau copii din Hudești să se desfășoare în fața colegilor și sătenilor din aceeași localitate. Din păcate, n-a fost să fie.

Dar să derulăm, de la capătul lor, firul evenimentelor. *Deniile eminesciene* s-au deschis la Iași, urmînd o bună și lungă tradiție, de aproape două decenii, sub genericul, acum, al sintagmei „*Pe drumul lung și cunoscut*”, cu trimitere, pe de o parte, la peregrinările poetului, ajuns, în anii adolescenței, pe cînd „își făcea mendrele printre artiști”, și-n portul gălățean de la Dunăre, iar mai tîrziu, către sfîrșitul scurtei și zbuciumatei sale vieți, tocmai la Odesa și Kuialnik, pe malul lacului Liman, pentru tratament „cu ape și nămol”. Pe de altă parte, cu aerul lui ușor nostalgic, versul eminescian face trimitere la propriul drum al *deniilor*, lung, cum am văzut, nu întodeauna lin, nici el, dar bogat în realizări și satisfacții pentru echipa ieșeană. Și anul acesta, ele au început la 13 iunie în spațiul „sacru” al Copoului, la Muzeul „Mihai Eminescu”, cu „*Conferințele Astrei*”, susținute, mai întîi, cu știuta-i siguranță și patos demonstrativ, de profesorul Traian Diaconescu, decanul de vîrstă al latiniștilor ieșeni (*Eminescu și antichitatea greco-latină*), apoi, în aceeași frumoasă ținută academică, de mai tînăra lectoriță de la Facultatea de Litere, Livia Iacob (*Eminescu în critica actuală*), în fine, într-o demonstrație de comprehensiune și sensibilitate artistică, de poetul și traducătorul chilian stabilit în România, Mario Castro Navarrete (*Posibilitatea traducerii lui Eminescu în limba*

spaniolă). În continuare, manifestarea s-a mutat în preajma bătrînelui tei „al lui Eminescu”, a cărui istorie încă din vremea lui Gh. Asachi, fascinantă, aproape miraculoasă, ne-a prezentat-o fostul director al Grădinii Botanice din Iași, profesorul Mandache Leocov; după un ritual statornicit de ani buni, lîngă icoana săpată în piatră a poetului au loc acum depuneri de flori, o slujbă de pomenire, un spectacol prezentat de grupul vocal „Ihos” de la Colegiul Național de Artă „Octav Băncilă”, un recital folcloric susținut de talentatele soliste Rodica Ioniță Grosu și Ancuța Carp-Pulhac. Următoarea etapă, din 14 iunie s-a desfășurat la Galați, printr-un popas inițial la interesanta statuie a lui Mihai Eminescu din Parcul Central al orașului, datînd din anul 1911, urmat, la primatorul sediu al Bibliotecii „V.A. Urechia”, de continuarea „*Conferințelor Astrei*”, lansări editoriale și revuistice, recitaluri din lirică proprie și eminesciană datorate unor scriitori și actori gălățeni, în fine, de un spectacol folcloric oferit de ansamblul botoșănean „Hudișteanca”.

În ceea ce privește periplul nostru ucrainean, lucrurile nu s-au mai petrecut la fel de bine ca în atîtea alte rînduri. Cu toate că au fost îndeplinite formalitățile cerute de oficialitățile ucrainene, de consulatul român din Odesa, de liderii locali, n-am putut înnopta la Reni și nici vorbă de susținerea vreunui spectacol în această localitate. Am dormit la Galați și, în dimineața zilei de 15 iunie, am pornit spre Ucraina. La Satu-Nou – Novoselivka, unde am ajuns în după-amiaza aceleiași zile, nici țipenie de om. La Borisăuca, în raionul Tatarbuniar, nu ne-a așteptat nimeni din partea organelor locale, dar am fost bine găzduiți (și păziți!) la o mănăstire, prin grija inimoasei maice starețe, moldoveanca Olena Grosu. Nici aici nu s-a putut desfășura vreo manifestare în cinstea lui Eminescu. În aer plutea un iz de îngrijorare și de teamă, pe care le-am simțit nu atît în cuvintele, cît mai ales în privirile și gesturile unor băștinași, din păcate, și ale unor reprezentanți ai filialelor locale ale ASTREI. Totul, pe un fundal de anacronice și ridicole manifestări recente xenofobe: pichetarea de către protestatari „moldoveni” a Consulatului român din Odesa, decapitarea statuii lui Eminescu la Adâncata (Hliboca) – Cernăuți. Dar copiii noștri, în frumoasele lor costume tradiționale, sfîdînd prejudecăți și meschine calcule politice, s-au oprit dimineața la biserica românească a satului, cu rugăciuni, lumînări și

colaci de pomenire, bun prilej de cunoștință și schimb de impresii cu oameni ai locului, mirați și ei de atâtea absurde greutăți și opreliști. În sfârșit, în 16 iunie, la amiază, la Utconosovca, din raionul Ismail, intrăm într-un cămin cultural, unde sîntem așteptați de primăriță și de vreo zece localnici, la care se adaugă un grup de prieteni de la Universitatea din Cahul, în frunte cu decanul Facultății de litere, Ion Axente. Abia acum se desfășoară, conform programului, spectacolul folcloric „*Se-ntîlnește dor cu dor*”, susținut de formația locală „Dor basarabean” și de ansamblul „Hudișteanca”. „N-am venit să revendicăm teritorii, n-am venit să vă ocupăm – a spus în cuvîntul ei de salut, de pe scena căminului, cu lacrimi în glas, d-na Areta Moșu – am venit să vă aducem un mesaj de pace și de prietenie, deopotrivă pentru români (fie că-i numiți români ori moldoveni) și pentru ucraineni, prin mijlocirea poeziei, a cîntecului și a dansului, a artei care nu cunoaște granițe de loc și de timp...”; „Unde sînt oamenii atît de mulți – se întrebă în final domnia-sa – cu care ne-am întîlnit și am petrecut altă dată pe aceste meleaguri, în zile de sărbătoare, tinerii pe care i-am primit în țară, la studii, în tabere de odihnă la munte ori la mare, părinții și rudele ce i-au însoțit, toți cei pe care i-am primit în casele noastre și i-am omenit?”.

Într-adevăr, ne întrebăm și noi, de cine se tem atît de mult naționaliștii ucraineni și susținătorii lor din umbră? Am venit cu bună credință, însoțiți de două simboluri ale popoarelor noastre întruchipate de poeții lor titulari, să aducem un mesaj de frumoașă și rodnică vecinătate, de înfrățire. Și de încredere într-un viitor comun, dorit mai prielnic, într-o Europă prosperă. Nu cu intenții războinice am venit. Soldații noștri: o doamnă idealistă incurabilă, un profesor septuagenar, un grup de copii între 7 și 12 ani. Singurele noastre arme: cîntecele, dansurile, versurile despre dragoste și despre frumusețea locurilor natale: *Mai am un singur dor, Pe lîngă plopul fără soț...* Gloanțele noastre: florile, pe care le-am așezat cu aceeași dăruire, cu prețuire și pioșenie, la impozanta școală din Satu-Nou – Novoselivka Sărutei, raionul Tatarbuniar, pe postamentele busturilor gemene ale celor doi scriitori. Ori la poalele Monumentului soldaților români din Primul război mondial, din Babele, raionul Ismail, locul de baștină al generalului Alexandru Averescu. Cînd am făcut-o, alături de noi, nici dintre oficiali, nici dintre oamenii locului, nu s-a aflat

nimeni. Ce explicații puteam să dăm, în fața ochilor mirați și întrebători ai copiilor din Hudeștii Botoșanilor, care și-au susținut, totuși, cu conștiințiozitate, programul lor, pe dalele de piatră din fața școlii amintite din Satu-Nou? Dar în tremurul aerului încins de vară mie mi s-a părut că, printr-o minune, cei doi barzi naționali clătinau a muștrare frunțile lor, către umbrele ce se bănuiau de după perdelele ferestrelor lăcașului de învățămînt, apoi, dincolo de el, către casele ermetic închise ale românilor din satul dintr-o dată pustiu și, mai departe, către zările largi, spre zarva politicianistă a Cernăuților și Odesei. Mi s-a părut, doamne!, la plecare, că în colțul ochilor busturilor de metal izvoriseră cîțiva stropi de lacrimi. La Satu-Nou, eu cred că și acum statuile plîng. Va veni însă, oare, o vreme cînd ele își vor ostoi tristețea și vor rîde în soare? Poate că atunci cînd va avea loc miraculoasa „ocupație”, proorocită de un alt scriitor, reputat poet, prozator, eseist și traducător, suceveanul Ștefan Tcaciuc, fost președinte al Uniunii Ucrainenilor din România, deputat în parlamentul român: „Taras Șevcenko reprezintă pentru ucraineni ceea ce reprezintă Mihai Eminescu pentru români. În ziua cînd România va fi ocupată de Taras Șevcenko și Ucraina de Mihai Eminescu, în ziua aceea *Cobzarul* și *Luceafărul* vor străbate braț la braț lumea în lung și-n lat și tot la braț vor urca în împărăția celor două limbi materne, ucraineana și româna, iar Ucraina și România vor rămîne cele mai frumoase icoane în memoria umanității.”. Dă, doamne, ca zilele acestei utopice ocupații reciproce să vină cît mai curînd!

Parcă pentru a compensa neajunsurile anterioare, după trecerea graniței în Republica Moldova, de o minunată primire s-au bucurat delegația ieșeană și formația copiilor din Hudești la Colibași, în lunca de pe malul stîng al Prutului, unde sîntem așteptați pînă spre miezul nopții de 16 iunie, unde ne regăsim cu echipa Universității din Cahul și unde sîntem întîmpinați în fața Casei de cultură cu pîine și sare, cu cîntece și jocuri, de un număr mare de săteni entuziaști, vîrstnici și tineri, mulți tineri, în frunte cu inimosul primar Ion Dolganiuc, neîntrecut dansator, suflet al formațiilor artistice din localitate. Cu sentimentul datoriei împlinite, potrivit țelului și menirii Astrei, acelea de a dura, dincolo de limite și constrîngeri geografice sau istorice, punți de înțelegere și prietenie între oameni, ne întoarcem acasă.